

تربیت بدنی با قاعده چگونه کلاسی قانونمند بسازیم؟

مقدمه

دکتر محسن وحدانی

عضو هیئت علمی
دانشکده علوم ورزشی
دانشگاه اصفهان

حیات مدرسه ممنوع است، این قانون باید در کلاس تربیت بدنی هم رعایت شود، مگر اینکه تفاهم قبلی برای این موضوع وجود داشته باشد. منطبق نبودن قوانین کلاس با قوانین مدرسه باعث سوءاستفاده دانش آموزان از این تناقض می شود.

دلیل ایجاد قوانین را برای دانش آموزان شرح دهید. توضیح اینکه «چرا قوانین مختلف در کلاس وجود دارند» یک راهکار آموزشی مهم است. اگر دانش آموزان نکته یک قانون را نمی بینند، احتمالاً نگرش منفی نسبت به آن دارند. برای مثال در خصوص رعایت فاصله طولی هنگام فعالیت می توانید استدلال کنید که این قانون احتمال برخورد و آسیب را در دانش آموزان کمتر می کند.

در خصوص برخی از قوانین و توافقات کلاس درس از دانش آموزان مشارکت بگیرید. اگر دانش آموزان در ایجاد قوانین نقش داشته باشند، احتمال بیشتری وجود دارد که به آن ها پایبند بمانند. در خصوص قوانینی که با مشارکت دانش آموزان وضع می کنید، می توانید از روش رأی گیری یا اجماع نظرات استفاده کنید. البته باید توجه کنید که تمام قوانین را نمی توانید از این روش ایجاد کنید. توصیه می شود که برای ایجاد این قوانین از روش های اکتشافی هدایت شونده یا پرسش و پاسخ یا بحث گروهی استفاده کنید. برای مثال اگر می خواهید حضور به موقع را به عنوان یک توافق یا قانون بیان کنید می توانید این گونه پرسش ها استفاده کنید:

- بچه ها، اگر شما با دوستان قرار داشته باشید و او دیر به سر قرار برسد، شما چه واکنشی نشان می دهید؟
- به نظر شما اگر دانش آموزی به موقع در کلاس درس حاضر نشود، چه اثرات منفی برای او و سایر اعضای کلاس درس به همراه خواهد داشت؟
- با توجه به پاسخ هایی که ارائه دادید، موافقتی که زمانی را مشخص کنیم تا دانش آموزان همه با لباس های تعویض شده حضور داشته باشند؟

قوانین باید شفاف و دقیق باشند. قوانین و روال های واضح پیچیدگی کلاس را کاهش می دهند و سردرگمی را به حداقل می رسانند و از اتلاف زمان آموزشی جلوگیری می کنند.

تصور کنید وارد شهری شده اید که هیچ قانون و مقرراتی بر آن حاکم نیست. چه انتظاراتی دارید؟ چه چالش ها و مشکلاتی برای شهروندان ایجاد می شوند. خیابان های شلوغ، مجادلات و منازعات میان مردم، آسیب های متعدد و هرج و مرج های فراوان در شهر را می توان انتظار داشت. کلاس درس نیز این گونه است. یکی از مقوله های مهمی که همواره اثر مستقیم بر مدیریت بهینه کلاس درس دارد و می تواند یادگیری دانش آموزان را تحت تأثیر قرار دهد، قوانین و توافقات کلاسی است. قوانین کلاس عموماً به معنای باید و نبایدهای کلاس است که شامل دستورالعمل هایی برای انجام دادن یا ندادن کاری از سوی معلم است یا با مشارکت دانش آموزان تهیه می شود و به توافق می رسند. برای هماهنگی، تنظیم و سازمان دهی افراد و فعالیت های آنان در کلاس، معلم با همکاری دانش آموزان قوانین کلاس درس را طراحی و تصویب می کند. وضع و رعایت قوانین و توافقات کلاسی، افزون بر اینکه باعث ایجاد نظم کلاسی می شود و مدیریت کلاس را آسان می کند، می تواند مسئولیت پذیری فردی و اجتماعی را در دانش آموزان رشد دهد. رعایت نکردن قوانین از سوی دانش آموزان، همواره یکی از دغدغه های مهم معلمان تربیت بدنی بوده است.

یکی از بهترین تصمیمات این است که معلم قوانین کلاس درس را در همان جلسه اول سال تحصیلی اعلام کند. اگر چه متخصصان همواره پیشنهاد می کنند که قوانین باید منعطف باشند و با گذشت زمان ممکن است قوانین قبلی تغییر کنند یا تعدیل، یا اصلاح یا قوانین جدیدی وضع شوند، اما در ایجاد و تفاهم قوانین کلاسی برخی از اصول را باید رعایت کرد تا تضمین اجرای آن ها را برای دانش آموزان بیشتر کند. برای این منظور، نکته هایی را باید در خصوص چگونگی وضع و اجرای قوانین در نظر بگیریم تا فرایندهای مدیریت کلاس آسان شوند.

اصول مربوط به وضع قوانین و توافقات

قوانین وضع شده در کلاس باید با قوانین وضع شده در مدرسه هم راستا باشند. برای مثال اگر ورود به محدوده های خاص از

اگر دانش آموزان
در ایجاد قوانین
نقش داشته باشند،
احتمال بیشتری
وجود دارد که به
آن ها پایبند بمانند

قوانین باید دربرگیرنده پیامدهای رعایت نکردن آن‌ها باشند. برای مثال اگر قانون گذاشتید که دانش‌آموزان سر ساعت ۹ در کلاس حاضر باشند، مشخص کنید با کسانی که بعد از ساعت ۹ وارد کلاس شوند، چگونه رفتار خواهید کرد؟ مثال دیگر اینکه اگر دو دانش‌آموز به دلیل اختلاف و تعارض به یکدیگر بی‌ادبی کردند، پیامد آن ممکن است اخراج موقتی از کلاس درس باشد. قوانین را روی یک برگه بزرگ چاپ کنید و آن را در معرض دید دانش‌آموزان قرار دهید. می‌توانید از دانش‌آموزان بخواهید که همه قوانین را بخوانند و با امضاکردن، موافقت خود را اعلام کنند.

قوانین باید در حد درک و توانمندی دانش‌آموزان باشند. هر کلاس فراگیرندگانی با ویژگی‌های متفاوت دارد. افزون بر این، امکانات، تجهیزات و فضای مدرسه‌های مختلف متفاوت است. بنابراین هر کلاس متناسب با اقتضائات محیطی، قوانین منحصر به فرد خود را خواهد داشت. برای مثال، وضعیت اجتماعی و فرهنگی یک منطقه ممکن است شرایطی برای بروز رفتارهای پرخطر (مانند تبادل سیگار یا مواد مخدر) بین دانش‌آموزان ایجاد کند و برای پیشگیری از این مسئله ممکن است قانونی بگذارید که در آن دانش‌آموزان حق نداشته باشند در فضای خلوت بدون نظارت معلم بمانند. همچنین هنگام انتقال دانش‌آموزان از کلاس درس به سالن ورزشی ممکن است برخی از قوانین را برای حفظ ایمنی دانش‌آموزان وضع کنید.

اصول مربوط به اجرای قوانین و توافقات

قوانین باید منطقی و قابل اجرا باشند. برای مثال، ممنوع کردن خوردن خوراکی در کلاس تربیت‌بدنی برای همه پایه‌های تحصیلی ممکن است قابلیت اجرایی نداشته باشد، چون دانش‌آموزان به دلیل انجام فعالیت بدنی دچار افت قند خون می‌شوند و ممکن است در زمان‌های استراحت نیاز به مصرف مواد غذایی داشته باشند.

هر زمان دانش‌آموزی قانون‌ها یا توافقات را رعایت نکرد، با او وارد گفت‌وگو شوید و در صحبت‌های خود به قوانین توافق‌شده قبلی اشاره کنید.

به قوانین کلاس پایبند باشید. اگر دانش‌آموزان احساس کنند که رعایت کردن یا رعایت نکردن قوانین با یکدیگر فرق ندارند،

احتمالاً بسیاری از آنان به قوانین پایبند نخواهند بود. فرایند اجرای قوانین را تا حد ممکن آسان کنید. برای مثال اگر قرار است که دانش‌آموزان لباس‌های رسمی خود را در داخل کمدهای گوشه سالن قرار دهند، می‌توانید با نصب یک برگه یا تابلو این موضوع را در معرض دید آنان قرار دهید.

قوانین و توافقات را بارها و بارها یادآوری کنید. هنگام تدریس یا انجام تکالیف، یادآوری قوانین باعث ماندگاری آن‌ها در ذهن دانش‌آموزان می‌شود. برای مثال می‌توانید از دانش‌آموزان بابت قراردادن لباس‌هایشان در داخل کمدها تشکر کنید.

از مشارکت دانش‌آموزان برای نظارت بر قوانین و توافقات کلاسی استفاده کنید. بدیهی است نظارت بر اجرای قوانین و توافقات به تنهایی امکان‌پذیر نیست. بدین منظور می‌توانید برای نظارت بر اجرای برخی از توافقات و قوانین (مثل نظارت بر کوتاه‌بودن ناخن‌های دست، تعویض لباس‌های ورزشی) از دانش‌آموزان کمک بگیرید.

رعایت قوانین بخشی از اهداف و استانداردهای برنامه درسی است. بنابراین آن را باید به‌عنوان بخشی از فرایند ارزشیابی دانش‌آموزان در نظر گرفت. برای این منظور می‌توان از روبریک‌های مختلف استفاده کرد.

انعطاف‌پذیر باشید. در صورت نیاز، قوانین را بازبینی کنید. در خصوص بازبینی قوانین و توافقات می‌توانید با دانش‌آموزان هم‌فکری کنید. برای مثال اگر قبلاً توافق کرده بودید که تعویض لباس در کلاس درس انجام شود و این امر باعث ایجاد هرج و مرج و مزاحمت برای کلاس‌های دیگر می‌شود، می‌توانید آن را اصلاح کنید. همچنین با توجه به شرایط می‌توانید برخی از قوانین جدید را به قوانین قبلی کلاس اضافه کنید.

در نظارت و اجرای قوانین کلاسی از سبک استبدادی استفاده نکنید. سبک باشگاهی نیز مناسب اجرای قوانین کلاسی نیست. باید یک رویکرد مردم‌سالارانه (دموکراتیک) را به کار برد. قاطع‌بودن و تعامل سازنده می‌تواند نتیجه‌بخش باشد. این موضوع باعث می‌شود که اجرای قوانین کلاسی ابعاد تربیتی مؤثرتری داشته باشد.

قوانین کلاس باید عدالت‌محور و به دور از تبعیض در نژاد، جنسیت و شرایط اقتصادی و اجتماعی دانش‌آموزان باشد. اگر دانش‌آموزان در قوانین کلاس احساس بی‌عدالتی کنند، دیگر تعهدی به اجرای آن نخواهند داشت.